

SCIENTIFIC LETTERS

OF ACADEMIC SOCIETY OF MICHAL BALUDANSKY

ISSN 1338-9432

5 $\frac{5A}{2017}$

CONTENTS

- 6 Absaliamova Yana, Mikhnenko Galyna**
FORMATION OF INTELLECTUAL MOBILITY BY LEARNING ESP AS A BASIS FOR PROFESSIONAL SELF-ACTUALIZATION
- 9 Aghaia Maia, Chkoidze Tamari**
ON IMPORTANCE OF INTEGRATING TECHNOLOGY IN READING PROCESS
- 12 Bakhtadze Ekaterine, Palavandishvili Nargiz**
ASPECTS OF HOTEL BUSINESS DEVELOPMENT IN AJARA
- 15 Baranova Iryna, Dobrotvor Olena**
TO THE QUESTION OF TEACHING CRITICAL THINKING TO STUDENTS (METHODOLOGICAL ASPECT: PROBLEMS AND EXPERIENCE)
- 19 Beridze Tamta**
PERFORMANCE AUDIT IN THE PUBLIC SECTOR
- 25 Butenko Nataliia**
ROLE OF TRAINING IN FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF MASTERS IN MANAGEMENT (from the experience of implementation at the Kyiv National Economic University)
- 32 Byjak Natalija**
UKRAINIAN TOPONYMS IN THE WORKS OF GERMAN-SPEAKING WRITERS
- 35 Dobrovol's'ka Lidiya**
ALTERNATIVE FORMS OF PROVIDING PRESCHOOL EDUCATION IN UKRAINE
- 38 Drozdov Denis**
CHAETIC INSURANCE BETWEEN THE FUNCTIONING OF THE UNIONED TERRITORIAL COMMUNITIES AND THE DEVELOPMENT OF CITY AGLOMERATIONS
- 41 Drozdova Irina**
PROBLEM OF FORMATION OF SPECIFIC COMPONENTS OF PROFESSIONAL READINESS OF THE MODERN FACTOR
- 44 Flinta Nataliia**
EVALUATION OF ACTIVITY OF HOTEL INDUSTRY IN THE CITY OF TERNOPIIL
- 46 Gogokhia Rusudan**
MOBILE LEARNING TECHNOLOGIES
- 49 Golovatska Iuliia**
LOCALIZATION IN TERMS OF MODERN TRANSLATION
- 52 Gupan Nestor, Pometun Olena**
DEVELOPMENT OF THE CONTENT OF A NATIONAL TEXTBOOK ON HISTORY IN THE TIME OF INDEPENDENT UKRAINE
- 55 Havryshok Bogdan, Lisova Natalia**
LAND RESOURCES OF THE HUSYATIN DISTRICT OF TERNOPIIL REGION
- 58 Hevko Ihor**
RECENT SCIENTIFIC FINDINGS ON THE PROFESSIONAL FORMATION OF TECHNOLOGY TEACHER
- 61 Chernii Liudmyla**
CHARACTERISTICS OF FORMS OF FOREIGN LANGUAGE DISTANCE LEARNING BY MEANS OF COMPUTER-CENTERED TECHNOLOGIES
- 64 Ivanytska Olga**
STATE MARKETING AS A PRODUCT OF MARKETING AND PUBLIC ADMINISTRATION
- 67 Jobava Irina**
TRANSLATION AS A TOOL FOR TEACHING AND LEARNING A FOREIGN LANGUAGE
- 70 Kosteniuk Liudmyla**
THE STRUCTURE OF THE MODERN RIVER-VALLEY SYSTEM OF THE UPPER PRUT
- 73 Krul' Volodymyr , Hyshchuk Roman, Diachuk Alina**
RETROSPECTIVE ETHNIC VARIETY OF SETTLEMENTS AS COMPONENTS OF THE PRYKARPATTIA NATURAL REGIONS
- 79 Kudriavska Nataliia**
THE MODERN TENDENCIES OF THE ACTIVITY OF UKRAINIAN INSURANCE INTERMEDIARIES
- 82 Kuzyshyn Andriy**
MANIFEST OF ELECTORAL CULTURE IN THE VOTING FIELD IN KARPATSK-PODILSKY REGION OF UKRAINE
- 86 Maryniak Yaroslav**
MANAGEMENT PECULIARITIES OF TOURIST BUSINESS IN UKRAINE
- 89 Matsyuk Viktor**
THE ROLE OF MODERN PHYSICAL THEORIES IN FORMATION OF THE WORLDVIEW

ЗМІСТ

- 6 Абсаямова Яна, Міхненко Галина**
ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ЯК ОСНОВИ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ПРОФЕСІОНАЛА
- 9 Aghaia Maia, Chkoidze Tamari**
О ЗНАЧЕНИИ ИНТЕГРАЦИОННОЙ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОЦЕССЕ ЧТЕНИЯ
- 12 Бахтадзе Екатерина, Палавандишвили Наргиз**
АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ГОСТИНИЧНОГО БИЗНЕСА В АДЖАРИИ
- 15 Баранова Ірина, Добротвор Олена**
ДО ПИТАННЯ НАВЧАННЯ УЧНІВ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ (МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ: ПРОБЛЕМИ І ДОСВІД)
- 19 Beridze Tamta**
PERFORMANCE AUDIT IN THE PUBLIC SECTOR
- 25 Бутенко Наталія**
РОЛЬ ТРЕНІНГУ У ФОРМУВАННІ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАГІСТРІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ (з досвіду впровадження у Київському національному економічному університеті)
- 32 Бияк Наталія**
УКРАЇНСЬКІ ТОПОНІМИ В РОБІТІ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ПИСЬМЕННИКІВ
- 35 Добровольська Лідія**
АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОПІКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ
- 38 Дроздов Денис**
ХАОТИЧНА ЗАБУДОВА ПЕРЕДМІСТЬ ЯК ПЕРЕШКОДА ФУНКЦІОНУВАННЮ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА РОЗВИТКУ МІСТ-АГЛОМЕРАЦІЙ
- 41 Дроздова Ірина**
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ОКРЕМИХ КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ
- 44 Флінта Наталія**
ОЦІНКА АКТИВНОСТІ ГОТЕЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ МІСТІ
- 46 Gogokhia Rusudan**
MOBILE LEARNING TECHNOLOGIES
- 49 Головацька Юлія**
ЛОКАЛІЗАЦІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДУ
- 52 Гупан Нестор, Пометун Олена**
РОЗВИТОК ЗМІСТУ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДРУЧНИКА З ІСТОРІЇ ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ
- 55 Гавришок Богдан, Лісова Наталя**
ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ГУСЯТИНСЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ
- 58 Гевко Ігор**
СУЧАСНІ НАУКОВІ УЯВЛЕННЯ ПРО ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ
- 61 Черній Людмила**
ХАРАКТЕРИСТИКА ФОРМИ ІНСТРУМЕНТУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З ЗАСТОСУВАННЯМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
- 64 Іваницька Ольга**
ДЕРЖАВНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ПРОДУКТ ВЗАЄМОДІЇ МАРКЕТИНГУ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
- 67 Джобава Ірина**
ПЕРЕВОД КАК СРЕДСТВО ПРИ ОБУЧЕНИИ И ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА
- 70 Костенок Людмила**
СТРУКТУРА СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ РУСЛОФОРМУВАННЯ У РІЧКОВІЙ СИСТЕМІ ВЕРХНЬОГО ПРУТУ
- 73 Krul' Volodymyr, Hushchuk Roman, Diachuk Alina**
RETROSPECTIVE ETHNIC VARIETY OF SETTLEMENTS AS COMPONENTS OF THE PRYKARPATTA NATURAL REGIONS
- 79 Кудрявська Наталія**
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ СТРАХОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ
- 82 Кузишин Андрей**
МАНИФЕСТ ОБ ИЗБИРАТЕЛЬНОЙ КУЛЬТУРЕ В ГОЛОСОВАНИИ В КАРПАТСКОМ-ПОДОЛЬСКИЙ ОБЛАСТИ УКРАИНЫ
- 86 Мариняк Ярослав**
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ БІЗНЕСОМ В УКРАЇНІ
- 89 Мацок Виктор**
РОЛЬ СОВРЕМЕННЫХ ФИЗИЧЕСКИХ ТЕОРИЙ В ФОРМИРОВАНИИ МИРОВОЗРЕНИЯ

- 91 **Myhailiuk Myhaylo**
INNOVATIVE TYPE OF REPRODUCTION IN ESTABLISHMENT OF PRIORITIES OF DEVELOPMENT OF HOME ECONOMY
- 95 **Nazarenko Olena, Gorlatova Olena**
GERMAN SCHOOLING IN BESSARABIA (THE 19th CENTURY – THE FIRST HALF OF THE 20th CENTURY)
- 98 **Polyanska Alla**
STARTUP ENVIRONMENT AS THE TOOL OF INNOVATIVE ACTIVITY DEVELOPMENT
- 102 **Poplavska Inna**
CHARACTERISTIC OF THE TOURIST INFRASTRUCTURE USE OF THE AREAS OF THE PODILSK REGION
- 105 **Prytoliuk Svitlana**
COMPARATIVE INTERSECTIONS AND INTERTEXTUAL RELATIONS IN K.E.FRANZOS'S NOVEL "MOSHKO FROM PARMA"
- 108 **Remekh Tetyana**
A MODERN LAW TEXTBOOK: WHAT IS IT LIKE
- 111 **Rynhach Nataliia, Kotenko Tetiana**
ENSURING THE SUSTAINABLE HUMAN DEVELOPMENT: THE REAL AND POTENTIAL OPPORTUNITIES OF SPHERE FOR RECREATION IN UKRAINE
- 115 **Saburova Gayane**
SOME ASPECTS OF IMPROVING DOCUMENTATION SUPPORT OF GOVERNMENT DECISIONS
- 118 **Samoilenko Oksana**
EDUCATION OF ADULTS IN SLOVAKIA: METHODOLOGICAL BASIS
- 123 **Shershnova Zoia**
TRAINING OF SPECIALISTS OF CORPORANT MANAGEMENT: EXPERIENCE AND WAYS OF DEVELOPMENT
- 127 **Stetsko Nadiia**
CONCEPTUAL APPROACHES TO THE STRATEGY FORMATION FOR DEVELOPMENT OF TOURISM IN TERNOPIL REGION
- 130 **Tkachenko Victoria**
STATUS OF STUDYING FOREIGN LANGUAGES IN UKRAINE IN THE POST-SOVIET PERIOD
- 133 **Toria Pikria**
SYNONYMS IN MODERN SEMANTICS
- 135 **Tsepeniuk Tetiana**
REPRODUCTION OF LEXICAL INTENSIFIERS IN UKRAINIAN TRANSLATIONS OF D. STEEL'S NOVELS
- 138 **Tsetskhladze Murman**
TOURISTIC POTENTIAL OF ADJARA AND ITS PERSPECTIVES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT
- 143 **Tsiklashvili Natela, Turmanidze Tamila**
LEGISLATION ON GENDER EQUALITY: GEORGIA AND INTERNATIONAL PRACTICE ANALYSIS
- 146 **Tsintsadze Asie, Meloyan-Putkaradze Lilit**
EMPIRICAL ANALYSIS OF DEVELOPMENT OF INSURANCE FIELD
- 149 **Vashakmadze Irina, Glonti Vladimer**
THE MECHANISM OF PRICING ON THE CREDIT MARKET AND INTEREST RATES ON LOANS
- 152 **Vasylchenko Galyna**
THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON LOCAL DEVELOPMENT. TRENDS OF DECENTRALIZATION OF THE ECONOMY
- 155 **Verbovetska Oksana**
THE INVESTIGATION OF NON-OFFICIAL ANTHROPONYMS IN UKRAINIAN ONOMASTICS: METHODOLOGICALASPECT
- 158 **Verhun Laryssa**
NAMES OF THE US UNIVERSITIES: RENDERING AND UNIFICATION OF ENGLISH-UKRAINIAN EQUIVALENTS
- 161 **VerulidzeVazha**
PROFIT TAX ROLE IN THE GEORGIAN ECONOMY
- 164 **ASMIBA**

- 91 **Михайлюк Михайло**
ІННОВАЦІЙНИЙ ТИП ВІДТВОРЕННЯ У ВСТАНОВЛЕННІ ПРІОРИТЕТІВ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ
- 95 **Назаренко Олена, Горлатова Олена**
НІМЕЦЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО В БЕСАРАБІЇ (XIX – ПЕРША ПОЛОВИНА XX СТ.)
- 98 **Полянська Алла**
ФОРМУВАННЯ СЕРЕДОВИЩА ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
- 102 **Поплавська Інна**
ХАРАКТЕРИСТИКА ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ОБЛАСТЕЙ ПОДІЛЬСЬКОГО РЕГІОНУ
- 105 **Притолок Світлана**
КОМПАРАТИВНІ ПЕРЕТИНИ ТА ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІ РЕЛЯЦІЇ В РОМАНІ К.Е. ФРАНЦОЗА «МОШКО З ПАРМИ»
- 108 **Ремех Тетяна**
СУЧАСНИЙ ПІДРУЧНИК ІЗ ПРАВОЗНАВСТВА: ЯКИЙ ВІН
- 111 **Рингач Наталія, Котенко Тетяна**
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ: РЕАЛЬНІ І ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ
- 115 **Сабурова Гаяне**
ДЕЯКІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ
- 118 **Самойленко Оксана**
ОБРАЗОВАНИЕ ВЗРОСЛЫХ В СЛОВАКИИ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ БАЗИС
- 123 **Шершньова Зоя**
ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ: ДОСВІД ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ
- 127 **Стецько Надія**
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ
- 130 **Ткаченко Вікторія**
СТАН ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УКРАЇНІ У ПОСТРАДІАНСЬКИЙ ПЕРІОД
- 133 **Торія Пикрия**
СИНОНИМИЯ В СОВРЕМЕННОЙ СЕМАНТИКЕ
- 135 **Цепенюк Тетяна**
ВІДТВОРЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ІНТЕНСИФІКАТОРІВ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ РОМАНІВ Д. СТІЛ
- 138 **Цецладзе Мурман**
ТУРИСТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ АДЖАРИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЕЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ
- 143 **Циклашвили Натела, Турманидзе Таміла**
ЗАКОНОДАТЕЛЬНОСТВО О ГЕНДЕРНОМ РАВНОПРАВИИ: АНАЛИЗ ГРУЗИНСКОЙ И МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКИ
- 146 **Цинцадзе Асис, Мелоян-Путкарадзе Лилит**
ЭМПИРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ СТРАХОВОГО ПОЛЯ
- 149 **Вашакмадзе Ирина, Глонти Владимир**
МЕХАНИЗМ ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ КРЕДИТНОГО РЫНКА И ПРОЦЕНТНЫЕ СТАВКИ НА КРЕДИТЫ
- 152 **Васильченко Галина**
ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК. ТЕНДЕНЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ
- 155 **Вербовецька Оксана**
ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОФІЦІЙНИХ АНТРОПОНІМІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ОНОМАСТИЦІ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ
- 158 **Вергун Лариса**
НАЗВИ УНІВЕРСИТЕТІВ США: ПЕРЕКЛАД ТА УНІФІКАЦІЯ АНГЛО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДПОВІДНИКІВ
- 161 **Верулідзе Важа**
РОЛЬ НАЛОГА НА ПРИБЫЛЬ В ЭКОНОМИКЕ ГРУЗИИ
- 164 **АСМІБА**

АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Добровольська Лідія

Анотація

У статті авторами зроблено спробу проаналізувати передумови виникнення альтернативних форм забезпечення дошкільної освіти в Україні та зміст їх діяльності. Зокрема, схарактеризовано зміст сучасної дошкільної освіти в Україні та особливості організації освітнього процесу в умовах альтернативних форм. Стисло проаналізовано ефективність діяльності центрів розвитку дітей дошкільного віку, організації соціально-педагогічного патронату в умовах дошкільного навчального закладу. Окреслено можливості використання узагальнених матеріалів у подальшому розгляді означеної проблеми.

Ключові слова: дошкільна освіта, альтернативні форми, освітній процес, соціально-педагогічний патронат, центри розвитку дітей, дошкільний навчальний заклад.

ALTERNATIVE FORMS OF PROVIDING PRESCHOOL EDUCATION IN UKRAINE

Dobrovol's'ka Lidiya

Annotation

In the article an attempt is made at analyzing the preconditions of the emergence of alternative forms of providing preschool education in Ukraine, namely, the increasing in the demand for preschool education associated with the positive trend of increasing the birth rate. The author grounds on the researches of modern national scholars such as L. Pysotska and G. Kasyanov, who confirm the above mentioned tendencies. On the basis of scientific studies it is also suggested that the network and capacity of preschool institutions do not fully meet the need for preschool education by children; in this context there is an urgent need for alternative forms of education for children of preschool age.

In the article, the author presents and analyzes the tasks of preschool education, the key of which is: "To ensure the availability and free of charge of preschool education in state and municipal preschool educational institutions within the limits of state requirements to the content, level and scope of preschool education (Basic component of preschool education) and obligatory preschool education for children of the senior preschool age" [2]; separate forms of obtaining preschool education at the present stage. On this matter, based on the study of L. Pysotska and L. Zdaneych, the characteristic features of the organization of the educational process under conditions of alternative forms are briefly characterized using as the examples Center for Early Creative Development "Droplets", the experience of organization of the social and pedagogical patronage at the preschool educational institution "Kolosok" of the city Geniches'k (Kherson region, Ukraine) and the conditions for organizing groups of walk in rural areas.

It is concluded that in the conditions of the development of preschool education at the present stage, the using of alternative forms is an effective way of solving the problem of involving children in preschool education, ensuring equal access to education by preschool children.

The possibilities of using the generalized materials in the further consideration of the mentioned problem are outlined.

Keywords: preschool education, alternative forms, educational process, social-pedagogical patronage, children development centers, preschool educational institution.

1. Постановка проблеми

Соціально-економічні зміни, які відбуваються в нашій державі, прогресивний вплив процесів євроінтеграції на розвиток українського суспільства зумовлює необхідність модернізації освітньої галузі, зокрема дошкільної її ланки, яка «забезпечує доступність і безоплатність дошкільної освіти в державних і комунальних навчальних закладах та обов'язкову дошкільну освіту дітей старшого дошкільного віку [4]. З огляду на це розвиток дошкільної освіти залишається одним із пріоритетних напрямів державної політики у галузі освіти. Згідно чинних документів, набуває особливого значення створення належних умов для отримання дітьми дошкільної освіти, забезпечення дієвості особистісно орієнтованої освітньої системи та реалізація принципів демократизації, гуманізації та індивідуалізації, інтегративності педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі [5].

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемі розвитку дошкільної освіти як першої ланки в системі освіти України приділяється нині особлива увага. Її дослідження буде обмеженим без вивчення та осмислення досвіду зарубіжних вчених-педагогів минулого та сучасності таких як: А.Біне, П.Бове, О.Декролі, Е.Меймана, М.Монтессорі, Ж.Піаже, Е.Торндайк, Ф.Фребеля, С.Френе, Р.Штейнера та багато інших. Методологічним основам організації освітньої діяльності в дошкільному закладі присвятили свої наукові доробки велика когорта українських науковців: А.Богущ, А.Бондар, Н.Лисенко, З.Нагачевська, Т.Степанова, Л.Пісоцька та інші. Питання виховання дітей дошкільного

віку висвітлені в працях О.Бовть, Б.Ельконіна, О.Кочетової, І.Марценківської та інших. Проблеми соціалізації дітей в умовах дошкільного навчального закладу розглядали С.Литвиненко, С.Курінна, І.Печенко та інші. Враховуючи провідну роль вихователя в організації роботи з дітьми, педагогічна наука збагатилась дослідженнями вчених Н.Голоти, Г.Закорченкої, Л.Машкіної, Т.Слободянюк, Т.Шкваріної з питання підготовки педагогічних працівників у систему дошкільної освіти. На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти збережено та розширено мережу дошкільних навчальних закладів, відкрито додаткові групи у дошкільних закладах. Однак цей аспект недостатньо висвітлений в науковій літературі, а зазначені заходи не в повній мірі забезпечують вирішення завдання, яке ставить перед галуззю держава - охоплення дітей дошкільною освітою.

3. Метою статті є аналіз альтернативних форм здобуття освіти дітьми дошкільного віку та їх створення на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти в Україні.

Особливої уваги на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти набуває питання охоплення дітей дошкільною освітою та обов'язковості отримання дошкільної освіти дітьми п'ятирічного віку. У сучасній концепції освіти підкреслюється особливе значення дошкільного віку в формуванні і розвитку унікальної особистості дитини. «Саме на цьому етапі закладаються основи особистої культури, забезпечується засвоєння первинних соціокультурних правил і норм» [Нгуьhorenko 2007р., с.23].

COMPARATIVE INTERSECTIONS AND INTERTEXTUAL RELATIONS IN K.E.FRANZOS'S NOVEL "MOSHKO FROM PARMA"

Prytoliuk Svitlana

Abstract

The article investigates a specific character of intertextual interaction and various overlaps in the novel "Moshko from Parma" by K.E.Franzos. In particular a connection with cultural and historical context is considered, architextual relations with famous examples of a genre of education novel are observed and comparative coincidences with texts of Hryhoriy Skovoroda and a story "An Austrian Hero" by Dmytro Makohon are traced. The author of the article also states the presence of Bible markers in the novel which emerge on the level of semantics of the text through hints, allusions, reminiscence and direct citation.

Keywords: education novel, bildungsroman, intertextuality, architextual relations, K.E.Franzos.

КОМПАРАТИВНІ ПЕРЕТИНИ ТА ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІ РЕЛЯЦІЇ В РОМАНІ К.Е.ФРАНЦОЗА «МОШКО З ПАРМИ»

Притолюк Світлана

Анотація

У статті досліджується специфіка міжтекстової взаємодії та різноманітних перегуків в романі К.Е.Францоza «Мошко з Парми». Зокрема розглядається зв'язок із культурно-історичним контекстом, простежуються архітекстуальні реляції із відомими зразками жанру роману виховання, компаративні збіги із текстами Григорія Сковороди та оповіданням Дмитра Макогоня «Австрійський герой». Авторка статті констатує також наявність біблійних маркерів у творі, котрі проступають на рівні семантики тексту через натяки, алузії, ремінісценції та пряме цитування.

Ключові слова: роман виховання, інтертекстуальність, архітекстуальні реляції, К.Е.Француз.

1. Formulation of the problem in general

Works of Karl Emil Franzos have continuously attracted attention of the readers and literary critics despite their tententiousness and "narrative deficit" [Kessler, 1984, p. 15]. Studies of P.Rychlo, M.Zymomria, L.Tsybenko, T.Havryliv, L.Borakovskiy express the interest of Ukrainian scholars in the works of this Austrian writer – "the representative of educated assimilated by the German culture Jude and one of the founders of aesthetically valuable German literature of Galychyna, whose works had great response in contemporary Europe" (translation here and below is ours) [Tsybenko, 2000, p.143]. His popularity in the late 19th century and his continuous presence in the readers' horizons until today is due to various reasons one of which is uniqueness and ethnical variety of the fictional world. The characters of his works among who are representatives of Ukrainian, Polish, German, and Jewish culture create colourful polyphonic picture. Thus his texts are interesting from the perspective of presentation of one culture in the mental field of another when there is a dialogue between "own" and "alien" and between the author and the reader. As a result of such "communication" the multivalency of work can be revealed.

M. Bakhtin's theory of "dialogism" in this case is a productive problem-solving approach in interpreting texts of the Austrian author: "We put new questions to the alien culture which it didn't ask itself and alien culture answers us opening its new facets and depths" [Bakhtin, 1986, p. 354]. Karl Emil Franzos's novel "Moshko from Parma. The story of one Jewish soldier" (1880) vividly demonstrates polyphony and certain coincidences as the author's characteristic features which are obvious by comparative and intertextual analysis.

2. Analysis of recent researches and publications

Theory of intertextuality starting from the works of M. Bakhtin, J. Kristeva, R. Barthes, G. Genette, M. Riffaterre was verified, developed and modified in the works of many scholars I. Arnold, P. Bukharkin, A. Zholkovskiy, Yu. Lotman, I. Smimov, P. Toporov, I. Illin, G. Kosikov, N. Fateeva, H. Korabliova, O. Astafieva etc.

Despite some ambiguity in terms and differences in typology of phenomena the important achievement in this trend is understanding text as a "mosaic of quotations" which absorbs and transforms another text [Kristeva, 2004, p.167], and also belief that "every text being intertext of another text" [Barthes, 1989, p. 418]. Suggested by Roland Barthes the notion of intertext "saved the text from any genetic

dependences and structural completeness" [Budnyj, 2008, p. 246]. Such approach opens the way to various aspects comparison of literary phenomena which acquire new semantics depending on the peculiarity of historical and cultural reception.

3. Purpose of the article

It's important to emphasize that in our research intertextuality (or transtextuality) is viewed as a method of reading the text and way decoding its particular elements. Based on methods of the above mentioned researches of literature we will try to define the peculiarity of intertextual interaction and different overlaps in K. E. Franzos's novel "Moshko from Parma".

4. Exposition of main research material

The dialogue with a reader begins from his acquaintance with time and space. The events in the novel take place in the town of Barnov. Thus Franzos appeals to the awareness and experience of "his" reader who is familiar with previous works of the author and immediately recognizes the contours of this often mentioned Galician provincial town the prototype of which was Chortkiv – native town of the author (now in Ternopil region). Outlining the spatial boundaries of the novel the author uses real toponyms, which could be easily found on the map of Ukraine by a curious "reader". Among them are: the city of Ternopil and the towns of Mykulyntsi, Uliashkivtsi, Buchach, Khorostkiv, Nadvirna, Husiatyn. The real toponyms have become the point of intersection of the past and the present as well as of the author and the modern reader who are in different space and time.

The connection with cultural and historical context is established via chronotope. The events in the novel "Moshko from Parma" take place in the mid 19th century. Besides the direct indicators of time in the text of the novel, one can find episodes in which famous historical figures are mentioned, such as, for example, field marshal Joseph Radetzky and the King Charles Albert of Sardinia (Piedmont) [Franzos, 1880, p. 255]. The analysis of the described events enables to suggest that the story is about Austrian-Italian war 1848-1849 in particular about the war campaign in the spring of 1849 under the leadership of Radetzky which ended in victory of the Austrian army near Navarra. It is known from the historical sources that the reason for the war conflict was revolutionary unrest in Italy and declaration by Charles Albert the war to Austria which finally ended in the defeat of Italians and

signing of shameful for them truce [Görlich, 1977, p.373]. The references and few hints about famous historical events, use of real names and geographical names create the illusion of objectiveness and prompt reader to reconstruct the historical background of the novel.

Genre structure of the work enables to set architextual relations with the famous patterns of this genre. Due to its main features the novel "Moshko from Parma" can be classified as a modified model of the Bildungsroman [Prytoliuk, 2013]. The prototext in the novel are works defined by the classical canon of European literature. The connection with tradition is revealed in particular through the allusion when the "red mentor sets off with his restless Telemachus" to Zalischyky [Franzos, 1880, p. 31]. The novel of French writer F. Fenelon "Les Aventures de Télémaque" is considered to be one of the examples of this genre and the name of Mentor is now used as a synonym to the word teacher.

Franzos's novel is connected with paradigmatic patterns of the genre by: the specifics of the plot, which describes the protagonist development from the time of his birth to his death; the constellation of characters in which the main place is given to the character of a mentor and the rest characters fulfill the role of correlators of inner and outer changes of the protagonist; the peculiarities of narrative strategy the main aim of which is to demonstrate stages of protagonist's evolution. The traditional opposition in classical examples between "self" and "world" has its specific representation in Franzos's version, as it is projected through the religious consciousness of the characters, and the protagonist strives to reconcile not with the world (according to J. Jakobs) but with God [Jakobs, 1972].

The modification of the classical model of the genre is traced in the concept of protagonist as well. In the novel the story of a Jewish youth who despite his religious believes becomes a soldier is described. Balancing between two worlds the Jewish and the Christian he eventually becomes a stranger in both of them. Understanding of his "alterity" turns him into a silent hermit. Each of his actions affirms his role as an outcast or a stranger. He reluctantly studies the fundamentals of Jewish religion, fights with boys Christians, grows up strong and tall which is contrary to the stereotypes about "a typical Jewish boy", and he himself claims that he is "different from others" [Franzos, 1880, p. 6]. Contrary to traditions of his community he becomes a blacksmith which gets him closer to the representatives of the different camp and sets him apart with his core religionists. Moreover he falls in love with a Christian girl. But the final split with his once native environment was caused by conscription. Twenty years in the army widened a gap between him and community which could not be bridged.

Moshko consistently meets the catches of fortune and is adamant in his decisions even under the pressure of conservative and hostile environment. Having become the blacksmith's apprentice he gets rid of the prejudice towards the Christians and even finds a friend and supporter Havrylo Dumkovich. His trade appeals to him; he feels needed and his work is useful and rewarding. Moreover the inhabitants of Barniv don't sneer at him but treat respectfully the young and eager blacksmith. The realization of his significance elates the protagonist and for the first time he feels real satisfaction from life. "Moisha felt good because he was satisfied with his labour. Such satisfaction is true happiness, perhaps the only one on Earth" [Franzos, 1880, p. 60].

Some ideas from K.Franzos's novel overlap with the conception of "akin" labour by H. Skovoroda. This Ukrainian philosopher is known to consider that labour is a sense of human's life and that only having realized their calling they can achieve harmony with the world: "There is nothing more gleeful than to follow your vocation" [Skovoroda, 1994, p.123]. None of earthy riches can bring greater satisfaction

than an activity akin to their soul. "Only body is nourished by the wealth whereas soul benefits from akin labour" [Skovoroda, 1994, p.432].

The example of Karl Emil Franzos's character demonstrates the appropriateness of Skovoroda's conception. His protagonist feels the happiest when he finds his "akin" labour. And vice versa when he was doing something contrary to his vocation it led to his degradation: when he returned from the army he was both physically and emotionally demoralized. He felt useless and needless, the society turned away from the "sinner". His fate illustrated the doctrine of the Ukrainian philosopher: "When a person is deprived of his/her akin labour then he/she suffers from deadly tournament... Then the person is dissatisfied with everything..." [Skovoroda, 1994, p. 423]

We can't claim such reminiscence as a proof of intentional intertextual relation of the novel to Skovoroda's text, but K. Franzos was definitely familiar with the works of H. Skovoroda, moreover he appreciated this Ukrainian itinerant thinker of which he mentioned in one of his sketches [Franzos, 2010, p. 219].

With the help of intertextual analysis we can't but notice the existence of Biblical markers which are traced on semantic level of the text though hints, allusions, reminiscences and direct quotations. The conversations in the smithy between Moshko and Havrylo about Christianity and Judaism are followed by the quotations from the Holy Scripture. Once bitter rivals found out that the commandment "Love your neighbor as yourself" unites both Christians and Jewish and thus they shouldn't feud with each other [Franzos, 1880, p. 61]. Consequently the author stresses the points that unite both religions and shows the possibility of peaceful coexistence.

The parable about prodigal son also fits into the novel. The motif of a journey and gaining experience is a compulsory element in the development of a protagonist in the genre of Bildungsroman. At first Moshko goes on a journey on his own accompanied by his mentor. Later when he was recruited contrary to his will he complies with his fate and leaves the country for long twenty years. However unlike the Gospel story plot Moshko's return home is tragic. His family repudiated the "traveler" who neglected the strict customs and laws of religion in his community and thus turned into an unwashed sinner. In Franzos's novel the protagonist becomes an outcast and dies alone.

Furthermore Karl Emil Franzos transforms the story about Job from the canonical "Wisdom Books" of the Old Testament in his own way. Similar to Job Moshko underwent the way of spiritual rebirth: fall from grace (in his community), renouncement, which is followed by the change of his name, riot, incomprehension of God's will and finally the realization of the essence of faith. Though the trial he did his soul-searching, though internal conflict, hatred and misunderstanding with his Coreligionists, the inability to be with his beloved in the world divided by confessions and camps with prejudices and false warnings, Moshko tries to perceive the existential bases of life and argues with Holy Scripture. Fratricidal war, death of people on the battlefield completely changes his views. He finds his way to God: "When the death flashed, when we buried our dead – Christians and Jewish, our and Italian – all in one tomb, – then my heart sank, as it used to be in my youth and then I recognized Him – saintly and I crouched to Him" [Franzos, 1880, p. 306].

The theme of Franzos's novel overlaps with the work of Dmytro Makohon "Austrian Hero". They are connected not only by the problems discussed in the novel but also by the fact that both authors were born in Halychyna. Franzos was born in Chortkiv and Mokohon – in Khorostkiv which in times of Austrian Empire belonged to Ternopil and after 1816 to Chortkiv district. In 1914 Dmytro Makohon was

conscripted to the Austrian army serving on Italian front until the disintegration of Austro-Hungarian Empire [Pyndus, 2005]. For both authors the plot and problems discussed in the novels resulted from the transformed personal experience. The protagonist of Dmytro Mokohon work is Vasyl Kalyniuk – an ordinary labourer peasant who gained recognition and respect in tsar's army due to his devotion and heroism: "His collar was each time decorated with new awards, moreover after two years he became part of petty officers and was appointed as a deputy officer [Makohon, 1959, p. 101].

Inspired by the idealistic belief in bright future for his children he dives into the maelstrom of war life: "And I believe that our blood doesn't flow in vain. We will pass away and we will lay our heads however we will gain the better fate at least for our children" [Makohon, 1959, p. 101]. Unlike Moshko who only serves his duty, Vasyl believes in his mission. Both heroes gain respect of their combat brothers.

After the grenade explosion Vasyl almost died and was crippled. And everyone forgot about him at once. Former favourite of the regiment whose portrait decorated tsar's chambers has turned into a miserable beggar: "A small girl covered with rags accompanies the blind man who is scary to look at. His whole face is in ugly red scars. Pulled out, bitten out face with no unurt spot" [Makohon, 1959, p. 102]. A crushed hero sadly thinks about his miserable existence: "I have to beg and even this is not allowed. Why am I forbidden now. But before... Oh God! What for, who I was fighting for, tell me, my friend..." [Makohon, 1959, p. 104]

The ending of the story brings together the story of Dmytro Makohon with the novel of the Austrian writer: his protagonist comes home physically exhausted and devastated by the war. Telling the tall tales about his war adventures in the pub is a way to escape from hunger. War, death, hunger and cold changed not only his character – once being a strong, healthy and handsome man now Moshko turned into a weak miserable cripple. Both Vasyl and him died alone and poor.

5. Conclusion

Karl Emil Franzos's novel "Moshko from Parma" is a polyphonic picture of interfaith and interethnic relations in Western Ukraine in late 19th century which reveals a range of comparative overlaps and intertextual relations with paradigmatic patterns of the Bildungsroman genre showing thereby the connection with European literary tradition. In the novel connection with Ukrainian literary and philosophical space in particular with H.Skovoroda conception of "akin labour" and D.Makohon short story "Austrian Hero" is observed. The peculiarities of the novel are religious markers and allusions to famous historical events of the period. Specific toponymic names and realia underline the reality shown in the novel and emphasize the connection with historical and cultural context. The perspectives of further

research in our view are open in the sphere of comparative analysis in imagological aspect in particular.

References

- [1] Bakhtin, M.M. Estetika slovesnogo tvorcestva / M.M. Bakhtin. — M.: Iskusstvo, 1986. — 445 s.
- [2] Bart R. Izbrannye raboty: Semiotika: Poetika: Per. s fr. / Rolan Bart. — M.: Progress, 1989. — 616 s.
- [3] Budnyj V. Porivnjalne literaturoznavstvo: Pidručnyk / V. Budnyj, M. Il'nyč'kyj. — K.: Vyd. dim «Kyjevo-Mohyljans'ka akademija», 2008. — 430 s.
- [4] Franzos Karl Emil. Moshko von Parma. Geschichte eines jüdischen Soldaten. — Leipzig: Verlag von Duncker & Humblot, 1880. — 311 S.
- [5] Franzos Karl Emil. Ukrainica. Kulturolohični narysy / Per. z nim., peredmova i komentar Petra Rychla. — Černivci: Knyhy – XXI, 2010. — 292 s.
- [6] Görlich, Ernst Joseph — Felix Romanik. Geschichte Österreichs. — 2., erweiterte Auflage. Mit 16 Dokumentar-Kunstdruckbildern. - Innsbruck - Wien: Tyrolia-Verlag, 1977. — 681 S.
- [7] Hubach Sybille. Galizische Träume. Die jüdischen Erzählungen des Karl Emil Franzos. — Stuttgart: Hans-Dieter-Heinz Akademischer Verlag, 1986. — 216 S.
- [8] Jakobs Jurgen. Wilhelm Meister und seine Brüder. Untersuchungen zum deutschen Bildungsroman. — München: Wilhelm Fink Verlag, 1972. — 326 S.
- [9] Kessler Dieter. Ich bin vielleicht kein genügend moderner Mensch. Notizen zu Karl Emil Franzos (1848-1904). — München: Verlag des süddeutschen Kulturwerks, 1984. — 43 S.
- [10] Kristeva Ju. Izbrannye trudy: Razrushenie poetiki / Per. s fr. / Ju. Kristeva. — M.: «Rossiiskaia politicheskaia entsiklopediia» (ROSSPEN), 2004. — 656 s.
- [11] Makohon D. Ja. Vybrani opovidannja. — L'viv: Knyžkovo-žurnal'ne vyd-vo, 1959. — 123s.
- [12] Mezler Lexikon Literatur- und Kulturtheorie. Ansätze – Personen – Grundbegriffe. – Stuttgart, Weimar: Verlag J. B. Metzler, 2001. – 706 S.
- [13] Prytoliuk S.A. Stanovlennja osobystosti ta proces samoidentyfikaciji v romani K.E.Francoza «Moško z Parny» // Naukovi zapysky. Serija: Literaturoznavstvo. — Ternopil': TNPU, 2013. — Vyp.37 — S. 223-234.
- [14] Pyndus B., Frolenkov V. Makohon Dmytro Jakovyč // Ternopil's'kyj encyklopedyčnyj slovnyk : u 4 t. / redkol.: H. Javors'kyj ta in. — Ternopil' : Vydavnyčopolihrafičnyj kombinat «Zbruč», 2005. — T. 2 : K — O. — S. 432.
- [15] Skovoroda Hryhorij. Tvory: U 2 t. — K.: AT «Oberehy», 1994. — (Harvard. b-ka davn'oho ukrajins'koho pys'menstva). — T.1/Peredm. O. Myšanyča. — 528s.
- [16] Tsybenko L. Halyc'kyj topos avstrijs'koji literatury // Vikno v svit. — 2000. — № 2. — S. 137-157.

Prytoliuk Svitlana, PhD. in Philology, Associate Professor, *e-mail*: prytoljuk@ukr.net, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine, 46027 Ternopil, Maxyma Kryvonosa str.2, Associate Professor, the Department of German Philology and German Language Teaching Methodology, member of the Association of Ukrainian Germanists since 1995. In 1995, graduated from Ternopil State Pedagogical University, specialized in Ukrainian philology and German Philology. Spheres of scientific research - comparative literature, genreology, works of Karl Emil Franzos. **Publications:** 1. Prytoljuk S.A. Žanrovi osoblyvosti romanu vyhovannja [Genre features of the novel of education]. - Ternopil': Vydavec' Starodubec', 2004. — 48 c. 2. Prytoljuk S.A. Typolohični vidpovidnosti romaniv „Pojaz” K.E.Francoza ta „Anton Rajzer” K.F.Moritsa [Typological correspondences of the novels "Pojaz" by K.E. Franzos and "Anton Reiser" by K.Ph.Moriz] // Teorija literatury, komparatyvistyka, ukrajinstyka: Zbirnyk naukovy prac // Studia methodological. Vyp. 19. — Ternopil': Pidručnyky i posibnyky, 2007. — S. 346-353. 3. Prytoljuk S.A. Transformacija individual'noho dosvidu v romani K.E.Francoza «Pajac» [Transformation of the Individual Experience in the Novel "Pojaz" by K.E. Franzos] // Pytannja literaturoznavstva: Naukovyj zbirnyk. — Vyp. 90 — Černivci: Černivec'kyj nac. unt, 2014. — S. 121-133.

